

id est, caro mea, quæ per mortem exaruerat, non solum rediit ad vitam, sed ad florem « fatis, san-
natis, lætitiæ, venustatis maxime rediit. « El »
ideo « ex voluntate mea, » id est, ex corde, « con-
fitebor ei » confessionem laudis et gratiarum
actionis. In hebræo nunc legitur : *Gavisum est*
cor meum, et in canticum meo confitebor ei. Itaque
pro *caro mea* legitur *cor meum*; pro *voluntate*
mea, legitur *ca. lico meo*. Nam quod pro *refloruit*,
legatur *gavisum est*, ut S. Hieronymus vertit, non
multum refert : nam *עליו* significat *læ-
tari, exultare*, et per metaphoram, *reflorere*, ut
recte verterunt Septuaginta, quia dum arbores
reflorescunt, suo modo ex hilarari et exultare
videntur. Cur autem viri illi doctissimi verterint
caro mea, ubi nunc est *לבי libbi*; et *voluntate mea*,
ubi nunc est *בשרי*, quæ non significant nisi *cor*
meum et *canticum meum*, non potest reddi alia
ratio, nisi quia non ita legerint, ut nunc habemus
in nostris codicibus, sed verba transposita et
mutata postea fuerint: nam si pro *בשרי*, legatur
בשרי, quod significat *caro mea*, et illud, *לבי*,
transferatur paulo ulterius, efficietur lectio, quam
habuerunt Septuaginta, et quam recte interpre-
tati sunt; nimirum hæc crit lectio *בשרי ועליו*
אדורנו ולבי, id est, et *refloruit caro mea, et corde*
meo, sive voluntate mea, confitebor ei.

11. DOMINUS FORTITUDO PLEBIS SUE, ET PRO-
TECTOR SALVATIONUM CHRISTI SUI EST.

Hæc est materia confessionis, de qua dixit, con-

fitebor ei, quod videlicet *Dominus sit fortitudo ple-
bis sue*, quod ostendit, dum tam potenter pro-
texit salutem Christi sui, qui est caput totius
plebis, et a quo fortitudo et salus totius populi
dependet. Ex hebræo S. Hieronymus vertit, *Do-
minus fortitudo mea*; alii vertunt, *Dominus forti-
tudo eis*, et hoc sonant verba, quæ nunc sunt in
bibliis; sed Septuaginta non videntur legisse
לבו lamo, quod est *eis*, sed *לעבדו*, id est *plebis*
sue. Dicit autem, *protector salvationum*, non *pro-
tector salvationis*, fortasse, quia protector fuit ad
multiplicem salutem, videlicet, ut caro mortua
non corrumpetur, ut sanguis effusus non peri-
ret, ut non solum anima corpori, et sanguis ven-
is restitueretur, sed ut adderetur immortalitas,
impassibilitas, agilitas, splendor, et si quæ sunt
alia, quæ ad corpus gloriosum requiruntur.

12. SALVUM FAC POPULUM TUUM, DOMINE, ET
BENEDIC HEREDITATI TUE, ET REGE EOS, ET EX-
TOLLE ILLOS USQUE IN ÆTERNUM.

Christo, qui caput est Ecclesiæ, glorificato, hoc
superest, ut corpus ejus, id est populus Dei, qui
est peculiaris hereditas Dei, quam acquisivit
sanguine suo, pariter glorificetur. Dicit igitur
Christus ad Patrem, vel Propheta ad Christum :
Salvum fac populum tuum. Ut autem salvum facias,
benedic justificando, *rege* conservando, et pro-
tendendo in via, *exalta glorificando*, quæ glorificatio
usque in seculum duret.

PSALMUS XXIX

SECUNDUM HEBRÆOS.

V. v. — 1. *Psalmus David, in consummatione*
tabernaculi.

Afferte Domino, filii Dei; afferte Domino fi-
lios arietum.

2. Afferte Domino gloriam et honorem, af-
ferte Domino gloriam nomini ejus : adorete
Dominum in atrio sancto ejus.

3. Vox Domini super aquas, Deus majestatis
intonuit : Dominus super aquas multas.

4. Vox Domini in virtute; vox Domini in
magnificentia.

5. Vox Domini confringentis cedros : et con-
fringet Dominus cedros Libani :

6. Et comminet eas tanquam vitulum Li-
bani : et dilectus quemadmodum filius unicor-
nium.

7. Vox Domini intercidentis flammam ignis :
8. Vox Domini concutientis desertum : et
commovebit Dominus desertum Cades.

V. s. h. — *Canticum [h. Psalmus]*
David.

Afferte Domino filios arietum : afferte Do-
mino gloriam et imperium [h. *fortitudinem*].

Afferte Domino gloriam nomini ejus : ado-
rate Dominum in decore sancto.

Vox Domini super aquas, Deus gloriæ into-
nuit : Dominus super aquas multas.

Vox Domini in fortitudine : vox Domini in
decore.

Vox Domini confringentis cedros : et confrin-
get Dominus cedros Libani.

Et disperget eas quasi vitulum : Libanum et
Saron quasi filium rhinocerotum.

Vox Domini dividens flammam ignis.
Vox Domini parturire faciens desertum : par-
turire faciet Dominus desertum Cades.

PSALMUS XXVIII.

9. Vox Domini preparantis cervos, et revela-
bit condensam, et in templo ejus omnes dicent
gloriam.

10. Dominus diluvium inhabitare facit, et
sedebit Dominus rex in æternum.

11. Dominus virtutem populo suo dabit : Do-
minus benedictet populo suo in pace.

Vox Domini obstetricans cervas [al. *cervis*],
et revelans saltus, et in templo ejus omnis lo-
quitur gloriam.

Dominus diluvium inhabitat : et sedebit Do-
minus rex in æternum.

Dominus fortitudinem [al. *legem*] populo suo
dabit : Dominus benedictet populo suo in pace.

Argumentum. — Hymnus in Jovam tonantem. Strophe tres : vers. 1-3, cœnare, superi, Jovæ laudes; vers. 3-9,
ejus potentiam et majestatem ostendunt tonitrua; vers. 10-11, qui tam potens est Jova suos tuebitur. In Palestina
tempestates ab occidente atque a mari Mediterraneo ingruunt, gravissime in juga Libani detonant, indeque Ara-
bia deserta petuntur. Animadvertit Psalmi artificium, Jova tum in prima tum in tertia strophe quater, illud vero,
vox Jovæ, in secunda strophe repetentis septies, quem numerum, cum perfectionis in ordine tum naturæ (septem
creationis dies), tum gratiæ (septem dona Spiritus Sancti, septemque sacramenta) sit symbolum, consulto vates ad-
misit, ut omnem tonitruum gloriæ terroremque principi Deo consecraret. Titulo in hebræo textu præscripto addi-
tur in græca alexandrina versione, quod sit Psalmus *ἑξῆς ἑξῆς*, quæ verba Vulgatus in *consummatione taberna-
culi* reddidit. Apud Judæos græcos alexandrinis vocabulum *ἑξῆς* solemne erat ad designandum *octavam diem festi*
tabernaculorum (Levit. xxiii, 36); quare hoc sibi velle videtur græca inscriptio, consummato festo tabernaculorum
decantari hoc carmen solitum fuisse.

1. Carmen Davidis.

Date Jovæ, filii Dei,
date Jovæ gloriæ et robur.

2. Date Jovæ gloriæ nominis ejus,
prosternite vos Jovæ in ornatu sancto.

3. Vox Jovæ (tonitru) *auditur* super aquas,
Deus gloriæ in tonat,
Jova super aquas multas.

4. Vox Jovæ *est* in fortitudine (vehemens),
vox Jovæ *est* in gloria (magnifica).

5. Vox Jovæ frangit cedros (fulminibus).
et confringit Jova cedros Libani.

6. Et subsilire eas facit sicut vitulum,
Libanum et Shirionem, quasi filium bubali.

7. Vox Jovæ diffundit flammam ignis.

8. Vox Jovæ trepidare facit desertum,
trepidare facit Jova desertum Cades.

9. Vox Jovæ parturire facit cervas,
et nudat silvas (foliis et ramis),
et in palatio ejus (cælo) omnes (cœlicolæ) dicunt : Gloria !

10. Jova oceano *cœlesti* sedet,
et sedet Jova rex in sempiternum.

11. Jova robur populo suo dabit,
Jova populo suo in (seu *cum*) pace benedictet.

NOTE.

Vers. 1. *Fili Dei*, angeli; *clim* pro *elohim* : ita Hengstenberg. Cf. Job 1, vi; 4; xxxviii, 7; Isai. 64, 3.
H, ait Rosenmullerus, Dei concilium ex mente Hebræorum constituebant, cui Jova, tanquam supremum
I.

omnium Deus, praesidebat : conf. *Iliad.* iv, 1 seqq.; *Aeneid.* x, 2, 3. Alii filii Dei sunt *potentes* sive *principes* his in terris adhuc viventes : conf. duplicem lectionem locorum *Exod.* xv, 11; II *Reg.* xxv, 13. *Et filios arietum* Vulgati interpretis ex duabus lectionibus אֲרִיִּים et אֲרִיִּים emersit : אֲרִיִּים enim *arietum* significare constat. Rectissime Chaldaeus vertit, *turno* seu *chori angelorum. Date* . . . i. e. *Jove* fortitudinem ascribit, Jovam nomen potentissimum agnoscit. *Nobis* : conf. vers. 11. Minus recte hodierni multi, *laudem*. — Vers. 2. *Nominis ejus*, ejus nomine dignum. *Ornato sancto*, sacerdotum, qui summo numini se offerunt more. Cf. *Lev.* viii, 13; II *Paral.* xx, 21; *Ps.* xcvi, 9, etc. Alexandrini videntur legisse הָרָרָה, *generale*. — Vers. 3. *Aquas* : quanam? Michaelis : « *Tonit* eminus in mari Mediterraneo, ex quo nimbi Palaestinae ingruunt. » Insuper tonitruum fragorem in mari fortius reperenti latiusque personare, referunt navigantes. Melius tamen Maurer per *aquas* intelligit oceanum caelestem, quae super firmamentum est : conf. *Ps.* cxviii, 4; *Gen.* i, 7. — Vers. 5. *Cedros*, crassissimas (ad sex hominum complexum) arbores. — Vers. 6. *Eas*, cedros puta, cum ramis suis concussas : ita Maurer et Hengstenberg. Ewaldus, ob parallelismum, vertit *eas*, scilicet montes, qui mox nominantur, cogitque de terrae motu, qui tempestatum saepe comes est : non male. *Shirion* est Antilibanus, seu Libanus orientalis. Alexandrini pro *argidem* legerunt *iodiqem*, pro *shirion* vero, quod postremum populi Israelitici appellatio est. Sensus autem, qui ex graeca hac versione prodit, bene ita explicat Agellius : « *Vox Domini* confringit cedros et comminuit eas, ut comminuit vitulus paleas, hoc est, sublimes reges et principes debellabit ac proteret; neque illi solum vox Dei faciet, sed etiam *dilectus*, populus nempe Israel, adversus eos dimicabit ut filius unicornium, et cornu potentiaeque sua eos feriet ac superabit. Itaque et Dei virtute et Israelis potentia, quam eis Dominus tribuet, superabuntur ac deiciuntur hostes. Ex hac autem Septuaginta interpretatione discimus, illos figurate totum psalmum intellexisse. » — Vers. 7. *Diffudit*, flassas emittit. Cf. Ovidii *Jovis telum trisulcum*, ignes *trisulci*. — Vers. 8. *Cadesch*, Arabici deserti pars septentrionalis. *Oceano caelesti*, i. e. nubibus, tanquam moderator potentissimus : ita Ewaldus. Alii, *Jova ad diluvium*, noachicum scilicet, *sedebat* potentissimus rex : ita et adhuc hodie in ejusmodi magnis tempestatibus regnat, in aeternamque regnabit. — Vers. 11. Cf. *Num.* vi, 24, 26.

BELLARMINI EXPLANATIO.

PSALMUS XXVIII.

TITULUS ET ARGUMENTUM.

Psalmus David, in consummatione Tabernaculi.

Hic titulus non habetur in hebraeo, sed solum, *Psalmus David*; reliqua addita sunt vel a Septuaginta Interpretibus, vel ab aliis, et duobus modis legitur et intelligitur titulus hujus Psalmi. Nam S. Basilii, Theodoretus et Euthymius legunt : *Psalmus David in exitu tabernaculi*, et significari volunt, praecipui Sacerdotibus et Levitis exortibus de tabernaculo, ut praepararent quae necessaria sunt ad cultum Dei. SS. Hieronymus et Augustinus legunt, ut nos habemus in editione Vulgata : *Psalmus David in consummatione tabernaculi*, et sensum esse vult S. Hieronymus, hunc Psalmum compositum fuisse, quando David perfecit tabernaculum, et collocavit in eo arcam Domini. Quod attinet ad argumentum, volent nonnulli ad literam in toto fere Psalmo agi de potentia Dei, et velle Davidem hortari populum ad laudandum Deum, qui potentiam suam solet manifestare admirandis operibus, quae solo verbo sive imperio facit. Alii, quorum sublimior interpretatio, et dignior Davidico spiritu esse videtur, volent in hoc Psalmo celebrari Evangelicam praedicationem. Congruit vero titulus, in *consummatione tabernaculi*: nam cum David tabernaculum fuderit intelligeret figuram esse Ecclesiae, quae *tabernaculum Dei cum hominibus* dicitur in *Apocal.* cap. xxi, et . . . nul. etiam Spiritu revelante cognosceret instrumentum, quo tabernaculum hoc novum perfrictum erat, fore praedicationem evangelicam, ideo in consummatione tabernaculi illius umbraticum, Spiritu Sancto inspirante, cantavit praeconia vocis Domini, quae tabernaculum verum constituitur. Nos utramque explicationem breviter persequemur.

EXPLICATIO PSALMI.

1. AFFERTE DOMINO, FILII DEI; AFFERTE DOMINO FILIOS ARIETUM.

Cantaturus Propheta laudes potentiae divinae, excitat filios Dei, id est, populum Dei peculiarem, cui notus erat Deus (nam « notus in Judaea Deus, in Israel magnum nomen ejus, » ut habetur *Psalm.* lxxv), ut potentiam illam honorent, victimis eo tem-

pore consuetis, et etiam praedicatione vocis, et inclinatione corporis. Sed juxta posterorem intelligentiam, cantaturus laudes vocis divinae, per quam perficitur tabernaculum, id est Ecclesia, quae est mater omnium filiorum Dei, invitat ipsos filios Dei, ipsos vocatos illa voce caelesti, ut Deo sacrificent sacrificium laudis. « *Afferre*, inquit, filii Dei, filios arietum, » id est, vos per sanguinem Agni

immaculati effecti filii Dei, afferte agnos, offerre sacrificium gratiarum actionis et laudis; sic enim explicat ipse idem Propheta in sequenti versiculo : « *Afferre* Domino gloriam, » etc. In hebraeo non habetur : « *Afferre* Domino, filii Dei, » sed solum אֲרִיִּים אֲרִיִּים, *habu* ADONAI bene *elium*, *afferre* Domino filios arietum. Fortasse in editione, quam habuerunt Septuaginta Interpretes, erat utraque pars versiculi, et postea successu temporis excidit pars prior; fortasse etiam non erat nisi pars posterior : sed ea duobus modis interpretata est, et altera interpretatio, quae erat in margine, irrepit in textum, et hinc nata est lectio quam nos habemus. Nam si vox אֲרִיִּים *elium* legatur, ut modo se habet, significat *arietes*; si legatur unica littera addita אֲרִיִּים *elium*, significat *Deum*; proinde eadem sententia reddi potuit : *Afferre* Domino, filii Dei; et etiam : *Afferre* Domino filios arietum. Neque desunt in editione vulgata alii loci, in quibus duae interpretationes ejusdem sententiae simul inveniuntur in textu. Certè S. Basilius in Commentario hujus Psalmi scribit, in multis exemplaribus addita esse haec verba : « *Afferre* Domino, filii Dei. » Ex quo intelligimus non fuisse haec verba in omnibus exemplaribus graecis, sed solum in aliquibus. Sed undecumque haec verba in editione nostra accesserint, satis bene cum sequentibus coherent, et habentur in omnibus latinis codicibus, etiam antiquissimis.

2. AFFERTE DOMINO GLORIAM ET HONOREM, AFFERTE DOMINO GLORIAM NOMINI EJUS : ADORATE DOMINUM IN ATRIO SANCTO EJUS.

Hae est declaratio sacrificii, quod ut offeramus Domino, Propheta nos admonet : « *Afferre*, inquit, Domino gloriam et honorem, » id est, voce et opere glorificate Dominum : nec solum voce et opere Deum laudate, sed etiam corporis inclinatione illum veneramini, et per veram adorationem supremum Dominum agnoscite, ac protestamini. In hebraeo pro voce *honorem*, habetur הָרָרָה, quod proprie *fortitudinem*, *potentiam*, sive *imperium* significat. Ex quo intelligimus honorem, quem juxta editionem graecam et latinam Deo debemus, esse honorem confessionis potentiae et imperii Domini; tunc enim Deum vere honoramus, cum ejus potentiam et imperium agnoscamus et confitemur. Et est valde ad propositum hoc loco honor potentie, cum in toto Psalmo Dei potentia laudetur. Pro *nominis ejus*, in codicibus hebraeis cum punctis Rabbinozum habetur, *nominis ejus* : quae lectio faciliorem sensum habet, quam nostra. Sed quia editio graeca habet, *nominis ejus*, et eodem modo ex hebraeo vertit S. Hieronymus, oportet Septuaginta Interpretes et S. Cheronimum aliter legisse, quam Rabbini legerunt. Nimirum illi legerunt, כְּבוֹד שְׁמוֹ, *caed* shemo, *gloriam nominis ejus*; isti vero, chevod sheno, *gloriam nominis ejus*. Sensus igitur est : « *Afferre* Domino gloriam nomini ejus, » id est, afferre gloriam Domino, id est, nomini ejus, cele-

brantes videlicet nomen, famam, notitiam Domini. Pro voce *atrio*, in hebraeo est הַדְרָת hadrath, *decore*, seu *pulchritudine*; in greco est αἶθρα; unde S. Augustinus et alii legunt *aula*. Ceterum facile est videre Septuaginta Interpretes non legisse הַדְרָת hadrath, sed הַדְרָת chadrath, unica littera simillima immutata; illa enim vox, si legatur per ה, significat *decorem*, si per ד, significat *atrium*, et hanc esse veram lectionem dubitare non possumus, nisi Septuaginta viros, qui omnium judicio sapientissimi erant, imperitiam arguere velimus; ut omitterent, quod magis convenit cum verbis : « *Adorate* Dominum, » in *atrio sancto ejus*, quam in *decore sancto ejus*. Porro vox graeca αἶθρα, non significat id quod nos latine dicimus *aulam*, sed vestibulum, sive atrium subdiale; proinde qui legunt in *aula*, retinent sonum vocis graecae; qui legunt in *atrio*, retinent veram tam hebraicam quam graecam vocis significationem. Per hoc atrium sanctum, in quo Deum adorare jubemur, intelligitur, tum ipsum tabernaculi Judaeici vestibulum, ad quod omnibus permiscue aditus erat, cum in tabernaculo soli sacerdotes intrare permittentur; tum potissimum Ecclesia Catholica, quae velut atrium seu vestibulum tabernaculi caelestis : nam in Ecclesia et boni et mali passim admittuntur, sed in tabernaculo caeleste illi soli ingrediuntur, qui dicere poterant Christo, ut in *Apocalypsis* legimus : « *Fecisti* nos Deo nostro regnum et sacerdotes, » *Apoc.* v.

3. VOX DOMINI SUPER AQUAS, DEUS MAJESTATIS INTONUIT, DOMINUS SUPER AQUAS MULTAS.

Hoc iam incipit explicare Propheta, cur nos invitaverit ad laudandum et celebrandum potentiam Dei. Causa enim est, quia « *vox Domini* » mirabilia operatur tum in corporalibus elementis, tum in spirituali fabrica Ecclesiae. Describit primam operationem Dei in aquis, deinde in aere, tum in igne, postremo in terra, quae sunt partes principales mundi hujus inferioris nobis maxime noti. Prima operatio Dei in aquis describitur in *Gen.* cap. i, cum dicitur : « *Spiritus Domini* ferebatur super aquas, » et ibidem : « *Dixit Deus* : Fiat firmamentum in medio aquarum, et dividat aquas ab aquis, » et ibidem : « *Dixit Deus* : Congregentur aquae, quae sub caelo sunt, in locum unum, et appareat arida. » Tunc igitur facta est « *vox Domini* super aquas, » cum Deus imperavit ut aquae dividerentur, et divisae congregarentur in locum unum, id est, in cavernas terrae, et terra habitabilis fieret. Haec ipsa vox dicitur tonitruum : « *Deus* majestatis intonuit, » quia quomodo tonitruum nos continuo prosternit, et obediendi cogit : sic ad imperium Domini continuo aquae recesserunt, et in loca humiliora se receperunt. Fuit autem haec vox, et hoc tonitruum Dei super aquas multas, quia tunc aquae undique totam terram cooperiebant, tunc erat quasi immensa aquarum abyssus super terram. Hoc ipsum clarius describit idem David in

Psalm. cii : « Abyssus sicut vestimentum amictus ejus, super montes stabunt aquae. » id est, immensitas aquarum undique terram veslebat, ita ut super omnes montes starent aquae. « Ab increpatione tua fugiet : a voce tonitru tui formidabunt : ascendent montes, et descendunt campi, in locum quem fundasti eis, » id est, ab imperante Deo aquae recesserunt, quasi a tonitru fugerent, et tunc appa- ruerunt montes edifi et campi depressi. « Terminum posuisti, quem non transgredientur : neque convterentur opere terram, » id est, non solum aquae ad vocem domini recesserunt, et terram aridam atque habitabilem reddiderunt, sed ab eadem voce domini terminum acceperunt, quem transgredi nunquam audebunt. Jam vero secundum alteram expositionem describitur initium Evangelicæ prædicationis, quæ cepit, cum Deus ipse per se, Christo in aquis Jordanis baptizato, evangelizavit toti mundo Jesum Christum esse Filium suum, quod est quasi compendium totius Evangelii. Igitur « vox domini super aquas » est illa magnificæ Dei vox in baptismo Christi audita : « Hic est Filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui, » *Math. iii*. Tunc « Deus majestatis intonuit, » et intonuit super aquas multas, » quia tunc institutum est baptizatio, et data virtus omnibus aquis totius mundi ad filios Dei regenerandos. S. Augustinus, per vocem domini super aquas, intelligit vocem Christi super populos, quia dicitur in *Apocal. cap. xvii* : « Aquæ multæ populi multi sunt; » et addit ideo dictum esse : « Deus majestatis intonuit, » quia majestas divina erat in carne humana Christi tanquam in nube, et proinde vox domini ex humana carne erat quasi tonitruum ex nube. Elegans et vera expositio; sed superior, quæ est Patrum græcorum, videtur magis litteralis.

4. VOX DOMINI IN VIRTUTE, VOX DOMINI IN MAGNIFICENTIA.

Utrique interpretationi laus hæc vocis domine optime quadrat. Nam vox domini jubentis, ut aquæ in principio creationis rerum omnium dividerentur, et aquæ inferiores in cavernas terre sese reciperent, et non reverterentur opere terram, non fuit inanis et sine effectu, ut pleraque tonitrua esse solent, quæ nihil præter ingentem sonitum habent; sed fuit vox plena virtute et gloria, atque ad eam continuo est consecutus effectus. Sic etiam vox Evangelicæ prædicationis ab ipso Deo inchoata, et a Christo et Apostolis propagata, non fuit inanis verborum strepitus, qualis multorum oratorum et philosophorum est; sed fuit vox efficacissima, et signis atque prodigiis confirmata. Ad efficaciam verbi pertinet illud, in *virtute*; ad gloriam miraculorum illud, in *magnificentia*; sive splendore et decore, ut sonat vox hebraica *הדר* *hadar*. Apostolus Paulus, *I Cor. ii* : « Prædicatio mea, inquit, non in persuasibilibus humanæ sapientiæ verbis, sed in ostensione spi-

ritus et virtutis; » et *I Thessal. cap. i* : « Evangelium meum non fuit ad vos in sermone tantum, sed in virtute et Spiritu Sancto. »

5. VOX DOMINI CONFRINGENTIS CEDROS, ET CONFRINGET DOMINUS CEDROS LIBANI.

Juxta priorem interpretationem transit Propheta ab operatione Dei in aquis ad operationem in aere. Significat autem his verbis, *voce domini*, id est, imperium domini, excitare ventos ac tempestates, quas in *Psalm. cxlviii* vocat « spiritum procellarum, quæ faciunt verbum ejus. » Et sane mirabilis est potentia Dei, quæ rei tam exili ac tenui tantam virtutem attribuit, ut etiam maximas arbores in momento confringat et prosternat, quod multi homines magna vi et longo tempore vix facerent. Nominat autem Propheta *cedros*, et *cedros Libani*, quæ sunt arbores durissimæ et maxime, et eæ nusquam majores invenitur, quam in Libano monte. Jam vero juxta posteriorem interpretationem « cedri Libani, » ratione sublimitatis, sunt homines excelsi, sive magnitudine potentie, sive splendore sapientiæ, sive gloria eloquentiæ; ratione boni odoris, quem cedri spirant, sunt homines delicis et voluptatibus dediti; denique ratione densitatis et duritiæ, qua mirum in modum cedri pollent, sunt homines obstinati et pertinaces in paternis erroribus. Has omnes cedros Evangelicæ prædicationis magnifice confrigit, et ad humilitatem et mansuetudinem christianam, nec non ad fructus dignos penitentiae faciendos perduxit. Exemplorum plenæ sunt historie.

6. ET COMMINET EAS TANQUAM VITULUM LIBANI, ET DILECTUS QUEMADMODUM FILIUS UNICORNII.

Ex hebræo juxta priorem intelligentiam habetur sensus facilis et pulcherrimus. Sic enim legimus in hebræo : *Et saltare faciet eas, sicut vitulum Libanum, et Sarion sicut filium unicornium*, et sensus est : Non solum vox domini confringet cedros Libani, sed etiam integras cedros radieus evellet, et exilire faciet ea facilitate, qua vituli saltant. Nec solum cedros Libani, sed ipsos etiam montes, Libanum et Sarion, saltare faciet ea acilitate, qua filius unicornium saltit. Cui sententiæ similis est illa in *Psalm. cxiii* : « Montes exultaverunt et arietes, et colles sicut agni ovium. » Juxta posteriorem intelligentiam sensus erit : Vox prædicationis Evangelicæ non solum confringet cedros Libani, id est, viros quamvis excelsos et obstinatos ad humilitatem fidei christianæ inflectet, sed etiam easdem cedros eradicabit, et in aliquo loco exilire faciet, id est, ab affectibus terrenis penitus abstrahet, et ad vitam penè angelicam transferet : quod apostolicis vireis convenit, qui non solum fideles, sed religiosissimi et perfectissimi evaserunt, ut non tam homines, quam terrestres angeli viderentur. Nec solum cedros singulas, sed integrum montem cedris plenum, sive integras

cedrorum silvas exilire faciet Evangelicæ prædicatione, id est, non solum hunc, aut illum virum sed ingentem hominum multitudinem, catervasque integras ad fidem et religionem, vitamque perfectam adducet. Sed videndum est quid græca et latina editio habeat, inter quas solum interest, quod in græca legitur, et *comminuet eas tanquam vitulum Libanum*; in latina vero, et *comminuet eas tanquam vitulum Libani*. Quamvis autem S. Basilius et Euthymius legant *Libanum*, tamen probabile est in editionibus græcis emendationibus fuisse *Libani*, ut legunt SS. Hieronymus et Augustinus, et codex antiquissimus quo utitur in Psalmis canendis ecclesia S. Petri Romæ. Et quidem verba illa priora : « Et comminuet eas tanquam vitulum Libani, » possunt non difficulter concordari cum verbis hebraicis : nam dum cedri magno impetu confringuntur et comminuuntur, certe fragmenta exiliunt, et sparguntur in varias partes. Itaque sensus erit : Et comminuet eas, cedros videlicet, ac per hoc per fragmenta et frusta exilire faciet, quomodo vituli montis Libani exilire et saltare solent. Sed verba sequentia : « Et dilectus quemadmodum filius unicornium, » difficilius cum hebraicis vocibus, quæ nunc habentur in biblis, concordari possunt : nam *Sarion*, pro quo nos habemus, *dilectus*, significat montem Hermon, *Deuter. iii*; et *loricam*, *I Reg. xvii*, et *III Reg. xxii*. Oportet igitur ut Septuaginta Interpretes, vel aliquid aliud legerint, vel certe intellexerint vocem illam, quæ significat montem Hermon, et *loricam*, res videlicet tam dissimiles, significare etiam dilectum, quibus habenda fides est, cum ipsi doctissimi essent, et lingua hebraicæ peritissimi. Posita autem hæc lectio, juxta priorem intelligentiam, hic erit sensus : « Et comminuet eas, » nimirum cedros, et comminuendo exilire faciet fragmenta cedrorum, « sicut vitulum Libani, » id est, sicut saltit vitulus per montem Libani, et « dilectus quemadmodum filius unicornium, » id est, ut saltit dilectus filius unicornium. Dicitur autem dilectus filius unicornium, quod sit speciosum et amabile animal, præsertim quando juveneculus unicornis est. Alii sic exponunt : Et comminuet cedros durissimas, quomodo comminui possunt tenerissimi vituli, et tenerissimi filii unicornium; sed nostra expositio magis credit ad lectionem hebraicam. Juxta posteriorem intelligentiam sensus erit : Prædicatione Evangelicæ non solum confringet cedros Libani, id est, homines potentes et sapientes humiliabit, sed etiam comminuet ut vitulum Libani, id est, rediget ab excessibus cedros ad parvitatem exigui vituli, qui pascitur in monte Libano. Per vitulum autem recte intelligitur Christus, qui non solum humilis et mansuetus fuit more lactentis vituli, sed etiam immolatus in sacrificium Deo. « Et dilectus quemadmodum filius unicornium, » id est, et tunc quando cedri Libani contractæ fuerint, apparebit dilectus, qui est Christus dilectissimus Patri, et desideratus cunctis gentibus : ap-

parebit, inquam, non amplius ut inermis vitulus, sed ut filius fortissimi unicornis. Majestas enim divina, et omnipotentia Christi tunc primum apparere cepit, cum per Evangelicam prædicationem piscatorum, oratores et philosophi, et ipsi etiam principes mundi credere coeperunt in Christum. De viribus unicornis sive rhinocerotis, vide *Job. cap. xxxvi*.

7. VOX DOMINI INTERCIDENTIS FLAMMAM IGNIS, VOX DOMINI CONSCUTIENTIS DESERTUM, ET COMMOVEBIT DOMINUS DESERTUM CADES.

In prima parte hujus versus, quæ apud Hebræos est versus integer, transit Propheta ab operatione Dei in aere ad operationem in igne, ac dicit, *voce domini*, id est, imperium et potentiam domini, *intercidere*, id est dividere, *flammas ignis* : quod fit, quando imperante Domino, varia mittuntur e nubibus, quasi e caelestibus caninis, fulmina in terras, quibus nihil terribilius et formidabilius mortalibus accidere solet. Potest etiam illa interpretio, sive divisio flammarum, non solum referri ad multitudinem et varietatem fulminum, sed etiam ad subtilitatem et acumen ipsorum fulminum; quæ enim acuntur, dividuntur ac interceduntur, ut ad subtilitatem redigantur; porro nihil est omnino in rebus corporalibus acutius, subtilius, penetrabilius caelesti fulmine; unde est illud in canticis Moysi, *Deuter. xxxii* : « Si auero ut fulgur gladium meum. » Juxta alteram intelligentiam, « vox domini, » id est, Evangelicæ prædicationis « dividit flammam ignis, » dum per eam Spiritus Sanctus in cordibus hominum jaculatur ignem divini amoris, multis et variis modis; in cuius rei signum apparuerunt in die Pentecostes super credentes « dispersiæ lingue tanquam ignis, » *Actor. ii*. In altera parte versus celebrat Propheta potentiam Dei operantis in terra, ac dicit, « voce domini concutere et commovere desertum. » Verbum hebraicum *יחל* *iachl* significat *parturire faciet*, ex quo intelligimus concussio- nem et commotionem, quæ in græca et latina editione exprimitur, non esse simplicem terræ motum, aut concussio- nem ex fragore tonitru in deserto peculiariter resonantis, ut aliqui volunt; sed esse concussio- nem et commotionem ad parturiendum. Itaque significatur hoc loco mirabilis potentia Dei, quæ sicut montem Libani potest, cum voluerit, cedris omnibus spoliaré, et desertum facere, ita e contrario potest ipsum desertum Cades, ubi nihil nasci solet, unica concussio- ne parturire facere, et continuo arboribus et animalibus replere. Simile est quod dicitur in *Psalm. lxxvi* : « Posuit flumina in deserto, terram fructiferam in salsuginem; » et paulo post : « Posuit desertum in stagna aquarum, et collocavit illic esurientes, et constituerunt civitatem habitations, et seminaverunt agros, et plantaverunt vineas. » Sed juxta alteram intelligentiam significatur, ad Evangelicam prædicationem convertendas esse etiam barbaras nationes,

que antea caruerant cultura spirituali et irrigatione gratie Dei, ut comparatione aliarum nationum deserta dici possent. Quid si etiam hic significari dicamus, vera deserta paritura fuisse infinita agmina monachorum, ac per hoc, ut loquitur S. Hieronymus in Epist. ad Heliodorum, futura deserta venantia floribus Christi? Nam in hoc ipso deserto Cades fuisse plurima monasteria tempore S. Hieronymi, testatur ipse in Vita S. Hilarionis.

8. VOX DOMINI PRÆPARANTIS CERVO, ET REVELABIT CONDENSE, ET IN TEMPO EJUS OMNES DICENT GLORIAM.

Juxta priorem intelligentiam Propheta, qui Dei potentiam laudavit in elementis omnibus, aqua, aere, igne et terra, nunc laudat in animantibus et plantis, paulo post laudaturus in hominibus. Dicit igitur: «Vox Domini præparantis cervos;» ubi ponit, loco exempli, operationem Dei in cervis. Nam, ut habemus in lib. Job, cap. xxxix, cervæ summa difficultate pariunt, et causa videtur esse, quia tam perfectos fetus edunt, ut illi statim ad partum pergant, nec redeant ad matrem, ut in eodem loco dicitur. Mira igitur Dei potentia in eo cernitur, ut cervas parere faciat. In hebræo habetur קול יהוה ידורל אילות, *kol ADONAI techolot aialoth*, vox Domini parere faciens cervas; vel, ut S. Hieronymus veritè, vox Domini obstetricans cervis. Idem significant verba græca et latina: nam præparare cervos, nihil est aliud hoc loco, nisi præparare ad pariendum. Nomen cervos commodius legeretur cervas: nam in hebræo est nomen femininum, et in græco est nomen commune *διᾶφος*. Sed recte etiam potest intelligi præparantis cervos, nam ponitur nomen masculinum ad exprimendum cervos in genere, non distinguendo sexus, quasi diceretur: Vox Domini præparat cervos, id est, speciem cervinam ad partum, quæ species sine peculiari providentia Dei parere non possent. In verbis sequentibus: «Et revelabit condensa,» sive, ut in hebræo apertius legitur, *aperiet silvas*, significatur operatio Dei in arboribus, et sensus est, Deo nihil esse clausum, sed omnia pervia; ipse enim omnia penetrat, etiam densissimas silvas, et ubique operatur; et ideo: «In templo ejus omnes dicunt gloriam,» id est, omnes creature Deum laudant et glorificant in hac rerum universitate, quæ est veluti templum ejus. In hebræo est כולו, *omne id tpsum*, sive totum hoc, dicit gloriam: ideo exposuimus *otanes*, id est, omnes creature: non enim loquitur solum de hominibus, sed de toto eo quæd dictum erat, id est aqua, igne, etc. Juxta alteram intelligentiam sublimiorem, vox Domini præparat cervos, cum Evangelica prædicatione præparat homines spirituales, alta petentes, et venenatos serpentes spiritu suo occidens, ad partum mirabilem operum: quod enim majus et mirabilius, quam ut homo infirmus operetur opera meritoria vite

perpetue? Et cum vox Domini cervos omnes parere fecerit, tunc demum *revelabit condensa*, id est, exponit S. Basilus in secunda expositione hujus Psalmi, «revelabit abscondita tenebrarum, et manifestabit consilia cordium,» in extremo judicio, juxta Apostolum I Cor. iv; et tunc, tam erit evidens justitia Dei, ut in magno illo theatro et templo omnes omnino, tam boni, quam mali, sint glorificaturi Deum. Tunc enim «curvabitur Christo omne genu,» et omnes, vel involti, vel libenter dicent: «Justus es, Domine, et rectum judicium tuum;» sic in templo ejus omnes dicent gloriam. S. Augustinus per illud, *revelabit condensa*, intelligit revelationem sacramentorum et arcanorum Scripture sanctæ, quæ viris sanctis et perfectis, quasi cervis altapetentibus, aperiantur.

9. DOMINUS DILUVIUM INHABITARE FACIT, ET SEDEBIT DOMINUS REX IN ÆTERNUM.

In hebræo est יהוה לכבול ישוב, *ADONAI lemaboul iashab*, Dominus diluvium inhabitat, et sic etiam ex græco legitur Basilus et Augustinus; tamen Hieronymus in epist. ad Suniam et Pretellam magis probat nostram lectionem, nimirum, *inhabitare facit*, et sic dicit se transtulisse. Eodem modo legit Euthymius. Et certe græca vox *zarcion* utrumque significat, *inhabitare* et *collocare*, id est, *habitare facere*; vox hebræa parva mutatione facte in eandem significationem adduci potest. Renta igitur nostra lectione, juxta priorem intelligentiam, redditur causa, cur omnia dicant gloriam Deo. Causa enim est, quia «Deus diluvium inhabitare facit,» id est, copiosum imbrem effundit super terram, ex quo rebus omnibus alimentum producitur, et vita sustentatur, et ipse idem Deus sedebit Rex et Dominus in æternum, omnia videlicet regens, omnia gubernans, omnia disponens. At juxta posteriorem intelligentiam, Dominus cum in extremo judicio revelaverit condensa et ab omnibus justitia ejus laudata fuerit, tunc diluvium inhabitare faciet effundens omnia genera malorum in malos, et sic nullo penitus resistente, sublato de medio omni alio principatu, et regno demonum, atque hominum impiorum, «sedebit Dominus Rex in æternum.» Referunt hoc diluvium, alii ad diluvium Noe, alii ad baptismum, et quia sunt auctores graves, et magni nominis, non audeo improbare.

10. DOMINUS VIRTUTEM POPULO SUO DABIT, DOMINUS BENEDECIET POPULO SUO IN FACE.

Hæc est conclusio Psalmi, in qua, juxta priorem intelligentiam, Propheta, qui laudavit Dei potentiam in omnibus aliis rebus mundi hujus inferioris, laudat postremo in hominibus, id est, in populo suo, cui dandum esse dicit a Deo virtutem, id est, robur et vires contra omnes adversarios, et his omnibus superatis, dulcissimam quietem et pacem. At juxta posteriorem intelligentiam, concludit Psalmum, promittens a Domino virtutem,

id est, potentiam et robur in hac peregrinatione ad resistendum tentationibus, et benedictionem, ac pacem sempiternam in æterna vita. Non videtur hoc loco præterenda pia quorundam observatio, qui vocem Domini septies in hoc Psalmo, repetitam, septem Ecclesie sacramentis ita accommodant, ut vocem Domini super aquas, Baptis-

mo; vocem Domini in virtute, Confirmationi; vocem Domini in magnificentia, Eucharistie; vocem Domini confringentis cedros, Penitentiae; vocem Domini concutientis desertum, Ordini; vocem Domini interficientis flammam ignis, Matrimonio; vocem Domini præparantis cervos, Uctioni Extreme convenire velint.

V. v. — 1. Psalmus cantici, in dedicatione domus David.

2. Exaltabo te, Domine, quoniam suscepisti me, nec delectasti inimicos meos super me.

3. Domine Deus meus, clamavi ad te, et sanasti me.

4. Domine, eduxisti ab inferno animam meam; salvasti me a descendentibus in lacum.

5. Psallite Domino, sancti ejus, et confitemini memoria sanctitatis ejus.

6. Quoniam ira in indignatione ejus, et vita in voluntate ejus.

Ad vesperum demorabitur fletus, et ad matutinum lætitia.

7. Ego autem dixi in abundantia mea: Non movebor in æternum.

8. Domine, in voluntate tua præstitisti decori meo virtutem.

Avertisti faciem tuam a me, et factus sum conturbatus.

9. Ad te, Domine, clamabo, et ad Deum meum deprecabor.

10. Quæ utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem?

Numquid confitebitur tibi pulvis, aut annuntiabit veritatem tuam?

11. Audivit Dominus, et misertus est mei; Dominus factus est adjutor meus.

12. Convertisti planctum meum in gaudium mihi; conscidisti saccum meum, et circumdedisti me lætitia:

13. Ut cantet tibi gloria mea, et non pungar; Domine Deus meus, in æternum confitebor tibi.

V. s. h. — Psalmus cantici pro dedicatione domus David.

Exaltabo te, Domine, quoniam salvasti me: et non delectasti [h. læti]fcasti inimicos meos super me.

Domine Deus meus, clamavi ad te, et sanasti me.

Domine, eduxisti de inferno animam meam: vivificasti me ne descenderem in lacum.

Cantate [h. psallite] Domino, sancti [h. misericordes] ejus, et confitemini memoria sanctitatis ejus.

Quoniam ad momentum est ira ejus, vita in reprobatione ejus:

Ad vesperum commorabitur fletus, et in matutino laus.

Ego autem dixi in abundantia mea: Non commovebor in sempiternum [n. seculum].

Domine, in voluntate tua statuisti [al. posuisti] monti meo fortitudinem: abscondisti faciem tuam, et factus sum conturbatus.

Ad te, Domine, clamabo, et ad Dominum deprecabor.

Quæ est utilitas in sanguine meo, cum descendo [al. descendo] in corruptionem?

Numquid confitebitur tibi pulvis? aut annuntiabit veritatem tuam?

Audi, Domine, et miserere mei: Domine, esto adjutor mihi [al. meus].

Convertisti planctum meum in chorum mihi: solvisti saccum meum, et accinxisti me lætitia.

Ut laudet [h. psallat tibi] te gloria, et non taceat; Domine Deus meus, in sempiternum [h. seculum] confitebor tibi.

Argumentum. — Strophæ due: vers. 2-6, Deo sit laus, quod me liberavit presentissimo mortis periculo; vers. 7-13, securum suisque fidentem viribus ille percussit, sed idem meas preces audivit. «Nullum tempus in Davidis historia reperitur, quod melius huic carmini conveniret, quam illud, quo eum locum, in quo templum postea extruendum reperitur, quod melius huic carmini conveniret, quam illud, id autem a Davide factum esse scriptum est esse, ita dedicavit, ut in eo et altare erexerit, et sacrificium obtulerit. Id autem a Davide factum esse scriptum est

mus aeterna dedicabitur, sanasti me, perfectissima sanitate corporis et animae, et *educasti ab inferno animam meam*, quia non permisisti ut in infernum damnatorem descenderem, et *sabasti*, seu *vivificasti me a descendentibus in lacum*, quia vitam et salutem aeternam mihi donasti. Idem habetur in *Psalm. cii*: « Qui sanat omnes infirmitates tuas, qui redimisti de interitu vitam tuam. »

4. PSALLITE DOMINO, SANCTI EIUS, ET CONFITEMINI MEMORIE SANCTITATIS EIUS.

El David acceptis temporalibus beneficiis, et unusquisque sanctorum acceptis beneficiis aeternis, parum esse iudicans, si ipse solus Deo gratias agat, hortatur alios qui similia beneficia perceperunt, ut Deum laudare non cessent. Illud, *confitentiam memoriam sanctitatis eius*, hunc sensum habet: Confitemini confessione laudis, id est, laudate memoriam sanctam eius, quod videlicet vestri memor fuerit memoria sancta, memoria pia, memoria paterna, non ad puniendum, sed ad iustificandum; passim enim in lingua hebraica ponitur nomen substantivum in secundo casu, pro adjectivo in primo casu. Quem enim frequenter legimus, *in monte sancto eius*, vel *in templo sancto eius*, in hebraeo est, *in monte*, vel, *in templo sanctitatis eius*. Itaque S. Hieronymus, qui hoc loco posuit, *memoriae sanctitatis eius*, in *Ps. xcvi*, vers. ult., posuit, *memoriae sanctae eius*. Et vero magnum est hoc Dei beneficium, et memoria gratissima recolendum, quod cum nos, qui Dei ope semper indigemus, saepe obliviscamur illius; ille, qui honorum nostrorum non eget, semper recordetur nostri, et praecipue recordatus sit, cum misit ad nos Filium suum, Salvatorem mundi, quod ipsum idem David in *Psalm. viii* miratur, cum ait: « Quid est homo, quia memor es eius? »

5. QUONIAM IRA IN INDIGNATIONE EIUS, ET VITA IN VOLUNTATE EIUS.

Reddit rationem cur dixerit laudandam esse memoriam sanctam, quam de nobis habet Deus. Ratio enim est, quia Deus, si nos punit, id facit *ex indignatione*, quam peccata nostra provocant, id est, ex iusto iudicio; sed alioqui in voluntate et electione eius non est poena, sed vita. Itaque per iram intelligitur poena et castigatio, quae dicitur, quia est effectus irae: per indignationem, intelligitur iustum dei iudicium, ut S. Basiliius et alii exponunt. In hebraeo habetur, *quoniam momentum est in indignatione eius, et vita in voluntate eius*. Sed Septuaginta Interpretes non videntur legisse *רגח regah*, quod significat momentum, sed *רגח regah*, quod significat iram; fortasse etiam legerunt *regah*, et verterunt iram, quia vox illa non solum significat momentum, sed etiam scissionem, proinde intellexerunt sensum esse, in indignatione Dei esse scissionem, id est occisionem et mortem, sed in voluntate Dei esse

vitam: sed pro scissione posuerunt iram, quia saepissime in Scriptura ponitur iram pro poena. Caelerum sensus etiam, quem ex hebraeo exprimit S. Hieronymus, non est contentendum: vere enim respectu electorum, de quibus in hoc Psalmo agitur, momentum est in indignatione Dei, id est, brevissima et momentanea est indignatio Dei in electos peccantes, quia statim poenitentibus ignoscit, nam in voluntate eius non est ira, sed vita. Porro haec omnia in Christum caput electorum mirifice quadrant. Nam « Pater filio suo non peperit, » *Rom. viii*; sed tamen ira, id est, punitio fuit in Christo ex indignatione contra peccata nostra, et fuit castigatio illa brevissima, sed vita et resurrectio Christi fuit plane ex voluntate et electione Dei.

6. AD VESPERUM DEMORABITUR FLETUS, ET AD MATUTINUM LAETITIA.

S. Hieronymus vertit, *in matutino laus*, sed vox hebraea *רננה rinnah* significat proprie *jubilationem*, sive *exultationem*, in qua est conjuncta laus cum laetitia; proinde non est discrepantia inter versiones. Sensus igitur est, inde probari iram sive momentum esse in indignatione Dei, sed in voluntate et beneplacito ejusdem esse vitam electorum suorum, quia post fletum ex castigatione et poenitentia natum, statim succedit laetitia, et laus jubilantis ex remissione et reconciliatione: nam inter vesperae et mane, id est, inter noctem et diem, nihil est medium. Recte autem tribuitur tempus nocturnum fletui, et diurnum laetitia, tum quia cum peccamus, recedit a nobis lux gratiae divinae, cum reconciliamur, redit; tum quia tempus hujus vitae, in quo peccata dellemus, et pro desiderio patriae gemimus et suspiramus, tempus est nocturnum, quia non videmus Deum, qui est sol justitiae: tempus autem vitae futurae, « in quo exultabimus laetitia inenarrabili, et glorificata, » ut loquitur S. Petrus *i. epist.* cap. i, tempus erit diurnum, quia videbimus Deum sicuti est. Sed in christo ad litteram impletum est hoc vaticinium, nam ad vesperam cum dolore mortuus est, et in matutino cum laetitia resurrexit.

7. EGO AUTEM DIXI IN ABUNDANTIA MEA: NON MOVEBOR IN AETERNUM.

Vicissitudinem irae et vitae, fletus et laetitia, quam demonstravit Propheta superioribus versiculis generatim, nunc demonstrat in particulari, loquens tum in persona sua, tum in persona electorum Dei. Ac primum in persona sua dicit se antequam in regnum exaltaretur, aliquando tanta pace, et bonorum temporalium copia abundasse, ut existimaret sibi illa perpetuo additura. Videtur autem respicere ad illud tempus, in quo post caedem Goliath Philistaei, ut habetur *i. Reg. xviii*, diligebatur a rege, a filio regis, atque ab omni populo, ita ut paulo post fieret tribunus, et gener regis. De hoc igitur tempore dicit:

« Ego autem dixi in abundantia mea, » id est, dum bonis omnibus abundarem: « Non movebor in aeternum, » id est, tam bene fundata est haec felicitas mea, ut semper duratura videatur.

8. DOMINE, IN VOLUNTATE TUA PRAESTITISTI DECORI MEO VIRTUTEM.

Reddit rationem cur dixerit: « Non movebor in aeternum, » atque id facit per apostrophen ad Deum, quasi diceret: Ideo dixi: « Non movebor in aeternum, » quia tu, « Domine, praestitisti virtutem, » id est, robur ac vires, « decori meo, » id est, felicitati meae, idque, « in voluntate tua, » id est, in beneplacito tuo, quia ita placuit tibi, ita voluisti et decrevisti. In hebraeo habetur, *monti meo, pro decori meo*: sed Septuaginta non legerunt *הררי hareri*, id est, *monti meo*, sed, *הררי hadari, decori meo*, unica littera, eaque simillima mutata; et, ut saepe diximus, in ejusmodi vocum ambiguitatibus, videtur omnino preferenda lectio Septuaginta Interpretum et editionis Vulgatae.

9. AVERTISTI FACIEM TUAM A ME, ET FACTUS SUM CONTURBATUS.

Hic jam declarat rerum vicissitudinem, quae tamen ex Dei providentia pendet. « Avertisti, inquit, faciem tuam a me, » id est, paulo post, in medio cursu felicitatis destitisti me favore tuo, et permisisti ut in odium regis incidere. « Et factus sum conturbatus, » inde enim exilium, fuga, mortis periculum, et alia mala exorta sunt. Sed haec omnia longe adhuc melius conveniunt in vicissitudines, quas patiuntur electi, cum peregrinantur in terris. « Ego autem, » inquit electus quilibet, « in abundantia mea, » id est, dum gratia Dei, et spirituali consolatione abundabam, « dixi: Non movebor in aeternum, » etiamsi oportnerit me mori tecum, non te negabo, » dixit unus ex primariis electis, *Matth. xxvi*. « Domine, in voluntate tua praestitisti decori meo virtutem, » id est, robur meum non ex me erat, sed ex te, quia tu praestiteras virtutem decori meo, id est, pulchritudinem animae meae, quae ex luce sapientiae et justitiae oritur, a tuo adjutore conservabatur. « Avertisti faciem tuam a me, et factus sum conturbatus, » id est, ut punires praesumptionem meam, dimisisti meipsum mihi, et continuo cecidi, et conturbatus sum. Quod attinet ad Christum, possunt hi tres versiculi tribui Christo, pro corpore ejus, quod est Ecclesia, id est, ut ea omnia dicat in persona membrorum suorum. Possunt etiam Christo tribui in persona propria. Nam quemadmodum ipse dixit in *erice, Matth. xxvii*: « Deus meus, ut quid dereliquisti me? » ita dicere potest: « Avertisti faciem tuam a me, » non averse inimicitiae, sed aversione defensionis et auxilii tempore passionis. Itaque sensus erit: « Ego autem dixi in abundantia mea: Non movebor in aeternum, » id est, humanitas mea in aeterna pace omnibus consortibus suis abundantissima gratia, ipsi nimirum fonti gratiarum Deo hyposta-

tice unita, dixit: « Non movebor in aeternum, » id est, nihil mihi nocere, nihilque me perturbare poterit. « Domine, in voluntate tua praestitisti decori meo virtutem, » id est, quia tu, Domine, pulchritudini et excellentiae meae, quae praesto omnibus hominibus et angelis, addidisti robur et potentiam, non dum videlicet insolubilem hypostaticam unionis, idque « ex voluntate tua, » cui nec resistere potest. « Avertisti faciem tuam, et factus sum conturbatus, » id est, nihilominus tamen manente vinculo hypostaticae unionis, et illa pulchritudine gratiae, avertisti ad tempus pro salute hominum faciem tuam a defensione mea: voluisti ut calix amarissimae passionis non transiret a me, sed biberem illum; id est, conturbatus sum, « copii paveret edere, et mater esse, » et dixi, *Matth. xxvi*: « Tristis est anima mea usque ad mortem. » Neque hinc colligi debet Christi animam aliquid ignorasse, vel aliquid inopinatum ei contigisse. Nam verum est nihil ei nocere, vel eum turbare potuisse, nisi ipsa voluisset; sed admitti in se furentium manus, et turbavit semetipsum. Et sicut Christus dixit ad Patrem: « Avertisti faciem tuam a me, » ita dicere potuisset: « Averti faciem divinitatis meae ab auxilio humanitatis meae, et sciens et volens conturbatus sum. »

10. AD TE, DOMINE, CLAMABO, ET AD DEUM MEUM DEPRECAROR.

11. QUE UTILITAS IN SANGUINE MEO, DUM DESCENDO IN CORRUPTIONEM?

12. NEMQUID CONFITEBITUR TIBI PULVIS, AUT ANNUNTIABIT VERITATEM TUAM?

Haec omnia videntur accipiendi pro tempore praeterito, neque est insolitum, ut apud Hebraeos futurum ponatur pro praeterito. Itaque David in sensu historico dicit se, tempore tribulationis et periculi, clamasse ad Dominum, atque inter caetera allegasse, non esse utilem Domino mortem suam, quia mortuus non posset Deum laudare. « Ad te, Domine, clamabo, » id est, cum avertente faciem factus sum conturbatus, non desperavi de misericordia tua; sed ad te clamavi, et deprecator, dixi: « Que utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem, » id est, quid tibi, Domine, proderit effusio sanguinis mei, dum ego ab inimicis occisus, putrescam in sepulchro? Certe pulvis non confitebitur tibi confessionem laudis. Juxta sensum alioquem et prophetiolum, Christus in passione ad Dominum clamasse, et orasse, se dicit, quod impletum fuit, quando, ut Apostolus loquitur *ad Hebr. v*: « Cum clamore valido, et lacrymis, precor obtulit ad eum, qui posset eum saluum facere a morte. » Tunc igitur ait: « Que utilitas in sanguine meo, dum descendo in corruptionem? » id est, que utilitas erit glorie Dei, et saluti humani generis in sanguine meo in eruce effuso, dum caeterorum hominum more, corpus meum in sepulchro putrescit et corrumpitur? Nam

« nisi Christus resurrexisset, inanis esset fides nostra, » ut dicit Apostolus I *Corinth.* xv; et neque ipse rediivus annuntiasset Apostolis veritatem Dei, neque homines mortales qui sunt ex se pulvis et cinis, facti essent spirituales, et filii Dei, qui Domino confiterentur, et annuntiarent aliis hominibus veritatem, id est, fidelitatem et justitiam Dei. Denique possunt hæc eadem verba tribu singulis electis, qui post lapsum in culpam, penitentia ducti, clamaverunt ad Deum pro remissione peccati, ut possent Domino confiteri, et annuntiare aliis peccatoribus veritatem promissionum Dei.

13. AUDIVIT DOMINUS, ET MISERUS EST MEI, DOMINUS FACTUS EST ADJUTOR MEUS.

Ex hoc versiculo perspicuum est verba versu decimo recte explicata fuisse pro tempore præterito. Afirmatigitur Propheta tum in persona sua, tum in persona Christi et electorum, clamorem suum a Deo fuisse exauditum. In hebræo legitur: *Audi, Domine, et miserere mei, Domine, esto adjutor meus.*

Sed eadem voces hebraicæ, sub aliis punctis reddunt lectionem quam nos habemus. Proinde certum est Septuaginta Interpretes aliter legisse, quam S. Hieronymus et Hebræi posteriores legunt: neque dubitandum est Septuaginta Interpretum auctoritatem in iisdem vocibus legendis prevalere debere.

14. CONVERTISTI PLACENT MEUM IN GAUDIUM MIHI, CONSCIDISTI SACCU MEUM, ET CIRCEMDEDISTI ME LETITIA.

Hic est effectus exauditionis. David ex misero exule rex potens effectus; Christus ex mortuis resurgens, et de ipsa morte triumphans; electus quisque ex valle lacrymarum ad patriam cœlestem perveniens justissime dicit: « Convertisti placent meum in gaudium mihi. » In hebræo, pro in

gaudium, est in chorum, sed per chorum, hebraice *machol*, intelligitur instrumentum musicum. Sensus est idem: sed vox hebræa videtur paulo elegantius respondere voci præcedenti, ac si latine diceretur: *Convertisti placentum in cantum.* Quod sequitur: « Conscidisti saccum meum, et circumdedisti me letitia, » significat mutationem vestis logubris in vestem lætitiæ convenientem. Dicit autem Propheta, *conscidisti*, et non *exuisti*, vel *spoliasti*, quia quod exiit, remanet integrum; quod scinditur, destruitur, ut usui deinceps esse non possit. Itaque significatur hoc loco, saccus miserie, vel mortalitatis, et passibilitatis plane destructus, ut nunquam amplius usui sit futurus in Sanctis, ac multo minus in Christo, qui a resurgens a mortuis, jam non moritur, » ut dicitur *Rom.* vi.

15. UT CANTET TIBI GLORIA MEA, ET NON COMPUNGAR: DOMINE DEUS MEUS, IN ÆTERNUM CONFITEBOR TIBI.

Hic est ultimus finis gloriæ Christi et Sanctorum omnium, laus Dei. « Beati qui habitant in domo tua, Domine, in secula seculorum laudabunt te. » Illud, et non compungar, in hebræo est, *וְלֹא יִדְוּ וְלֹא יִדְוּ* *velo idiom*, et non taceat, ut sensus sit, ut gloria mea cantet tibi laudem et gratiarum actionem, et nunquam taceat, nunquam cesset a laude; cui recte subjungitur: « In æternum confitebor tibi, » id est, semper laudabo, nunquam silebo. Sed quantum hæc lectio satis coherat cum reliquis verbis, tamen idem vocabulum hebraicum *וְלֹא יִדְוּ* *id idiom* significat *silere*, et *excidere* sive *succidere*; et hanc significationem elegerunt Septuaginta Interpretes, et legerunt in prima persona, et non *compungar*, quod est idem cum eo, et non *succideri*. Est autem sensus: Cantet tibi gloria mea, et non gemitus meus, ex timore mortis, vel peccati; vel cantet tibi gloria mea, et non amplius compungar a cœleste mortis, vel peccati.

PSALMUS XXXI

SECUNDUM HEBRÆOS.

V. v. — 1. In finem, Psalmus David pro extasi.

2. In te, Domine, speravi, non confundar in æternum; in justitia tua libera me.

3. Inclina ad me aurem tuam, accelera ut eruas me.

Esto mihi in Deum protectorem, et in domum refugii, ut salvum me facias.

4. Quoniam fortitudo mea et refugium meum es tu: et propter nomen tuum deduces me, et enutries me.

V. s. h. — Victori canticum [h. Psalmus] David.

In te, Domine, speravi, non confundar in æternum [h. sæculum]: in justitia tua salva [h. eripe] me.

Inclina ad me aurem tuam, velociter libera me.

Esto mihi in lapidem fortissimum, in domum unitam, ut salves me.

Quia petra mea et munitio mea tu [al. add. es]: et propter nomen tuum deduces me, et enutries me.

5. Educes me de laqueo hoc, quem absconderunt mihi, quoniam tu es protector meus.

6. In manus tuas commendo spiritum meum: redemisti me, Domine Deus veritatis.

7. Odisti observantes vanitates, supervacue.

Ego autem in Domino speravi:

8. Exultabo, et letabor in misericordia tua.

Quoniam respexisti humilitatem meam, salvasi de necessitatibus animam meam.

9. Nec conclusisti me in manibus inimici: statuisti in loco spatioso pedes meos.

10. Miserere mei, Domine, quoniam tribulor: conturbatus est in ira oculus meus, anima mea, et venter meus.

11. Quoniam defecti in dolore vita mea, et anni mei in gemitibus.

Infirmata est in paupertate virtus mea, et ossa mea conturbata sunt.

12. Super omnes inimicos meos factus sum opprobrium, et vicinis meis valde, et timor notis meis.

Qui videbant me, foras fingerunt a me.

13. Oblivioni datus sum tanquam mortuus a corde.

Factus sum tanquam vas perditum:

14. Quoniam audivi vituperationem multorum commorantium in circuitu.

In eo dum convenirent simul adversum me, accipere animam meam consiliati sunt.

15. Ego autem in te speravi, Domine: dixi, Deus meus es tu:

16. In manibus tuis sortes mee.

Eripe me de manu inimicorum meorum, et a persequentibus me.

17. Illustra faciem tuam super servum tuum, salvum me fac in misericordia tua.

18. Domine, non confundar, quoniam invocavi te.

Erubescant impii et deducantur in infernum.

19. Muta fiant labia dolosa; Quæ loquuntur adversus justum iniquitatem, in superbia, et in abusione.

20. Quam magna multitudo dulcedinis tuæ, Domine, quam abscondisti timentibus te!

Perfectisti eis, qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum.

21. Abscondes eos in abscondito faciei tuæ a conturbatione hominum.

Proteges eos in tabernaculo tuo a contradictione linguarum.

Educes me de reti, quod absconderunt mihi: quia tu fortitudo mea.

In manu tua commendabo [al. commendo] spiritum meum: redemisti me, Domine Deus veritatis.

Oditi custodientes vanitates frustra: ego autem in Domino confisus sum.

Exultabo, et letabor in misericordia tua, quia vidisti [al. audisti] afflictionem meam: cognovisti tribulationes animæ meæ.

Et non conclusisti me in manu inimici: statuisti in latitudine pedes meos.

Miserere mei, Domine, quoniam tribulor: caligavit in furore oculus meus, anima mea et venter meus.

Quia consumpta sunt in merore vita meæ, et anni mei in gemitu.

Infirmata est in iniquitate mea fortitudo mea: et ossa mea contabuerunt.

Apud omnes hostes meos factus sum opprobrium, et vicinis meis nimis, et timor notis meis:

Qui videbant me in plateis, fugiebant a me.

Oblivioni traditus sum quasi mortuus a corde: factus sum sicut [al. quasi] vas perditum.

Audivi enim opprobrium multorum, congregationem in circuitu;

Cum inirent consilium adversum me: et ut auferrent animam meam cogitaverunt [al. cogitarent].

Ego autem in te speravi, Domine: dixi, Deus meus tu.

In manu tua tempora mea: libera me de manu inimicorum meorum, et persequentium me.

Illustra faciem tuam super servum tuum: salva me in misericordia tua.

Domine, non [al. ne] confundar, quia invocavi te: confundantur impii, taceant in inferno.

Muta fiant labia mendacii: quæ loquuntur contra justum vetera, in superbia et despectione.

Quam multa est bonitas tua quam abscondisti timentibus te, operatus es sperantibus in te, in conspectu filiorum hominum.

Perfectisti eis, qui sperant in te, in conspectu filiorum hominum.

Abscondes eos in protectione vultus tui, a duritia viri: abscondes eos in umbra, a contradictione linguarum.